

Андрій Кравченко. Майдан і українська національна ідея. – Тернопіль: Джура, 2014. – 108 с.

Книжка присвячена аналізу рухів і ключових особливостей загальнонародного протесту, що впливають із етнічної психології українців, національної ідеї, утіленої в тисячолітній культурі України. Брошура (принаймні розділи, пов'язані із сучасними подіями), написана під час Революції гідності (за прикінцевою вказівкою автора, між 5 грудня 2013 і 5 січня 2014 р.). Формулюючи гострі питання протестного досвіду ("Хто керує Майданом?", "Влада, безвладдя чи ще щось?" та ін.), автор розглядає Майдан як продукт "кооперативного типу культури" (8), альтернативний щодо "оксамитових революцій", і вважає його прикладом "удосконалення низових форм самоорганізації" (10). В основі останньої лежить добровільна ініціатива, відповідальність людей за власні дії.

Аналізуючи психологію як палких прихильників євроінтеграції, так і затятих противників "евросоудому", публіцист шукає для обох таборів спільну платформу для діалогу, тема котрою – "порятунок країни, який залежить від них" (24).

Зазначаючи, що культура – колективний анонімний витвір, автор уважає: що українська культура, сформована у смислових координатах фольклору як ціннісної системи, має на меті "духовні потреби простого народу, з погляду Європи – плебсу" (53). А. Кравченко міркує про цінності культури, "в українському варіанті зовсім не такі, як державні. У другій половині ХХ ст. їх можна сформулювати як боротьбу за національні інтереси українства і за реабілітацію народних гуманістичних ідеалів" (53). Автор наголошує на функціонуванні мистецького твору в культурному просторі реценцій та інтерпретацій, які визначають ієрархію артефактів, унаслідок чого дослідник має застановлятися над питанням: "Чому "брендом" епохи є цілком посередній твір, тоді як поряд припадає пилот геніальне художнє явище?" (55). Автор наголошує на зв'язку нових культурних епох із традицією, котра "залишається фундаментом для утвердження наступної епохи..." (55). Ця думка важлива з огляду на засадничу вагу відповідних зв'язків у культурному поступі, про що говорили, наприклад, С. Булгаков (у колективній збірці "Вехи") й О. Забужко (у праці "Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій").

У розділі "Авторство індивідуальне і колективне" від питань історії літератури думка переходить до проблем узагальнення й концентрації різносуб'єктного досвіду в підручниках, фольклорі, "авторства" кожної окремої людини щодо результатів власної роботи. Шукаючи мотивацію колективного суспільного авторства, А. Кравченко вбачає її в духовних стимулах, насамперед альтруїзмі.

Пропонуючи у третьому розділі "ескіз української національної ідеї", публіцист шукає її джерела у споконвічному хліборобському принципі взаємодопомоги, "об'єднання всіх членів суспільства для досягнення спільної мети – стабільного життя" (65) на основі ненасильницької взаємодії. Він протиставляє соціальній структурі, базованій на лідерстві, конкуренції й героїці, альтернативний спосіб колективного співіснування, оснований на традиційному типі суспільної самоорганізації й морфологічних відмінностях – "кооперативну соціокультурну модель" (69). Цей другий тип, на думку автора, відродився в українських Майданах 2004 і 2013–2014 рр. Публіцист нещадний до пороків сучасного суспільства, яке впроваджує принципи "соціального дарвінізму". Один із наведених уявних прикладів виглядає цілком актуально: "Скажімо, якийсь "благодійник" вклав мільйон доларів у школу юних митців – слава йому! <...> Але <...> гроші на благодійний захід одержані шляхом знищення такої маси талантів, що мороз пробирає. Через пряму (не благодійну) діяльність цього добродія по всій країні обкрадені тисячі людей, їхні діти не мають змоги <...> взагалі вчитися <...>, їхні обкрадені батьки <...> не мають засобів для виховання своїх дітей" (91). Натомість автор висуває презумпцію моралі як основний принцип побудови сучасного суспільства й самоідентифікації особистості.

Дослідник розглядає героя українського фольклору, котрий уникає тих протистоянь, на які не здатен впливати, висвітлює традиційні українські уявлення про добро і зло, "землю обітовану" і проектує їх на невтішні сучасні реалії. На основі описаної української ідеології й культурної моделі А. Кравченко формулює основні завдання у світоглядній, соціальній, правовій, освітній тощо сферах нашого життя, які мають привести до виникнення самокерованої системи галузевих бірж – посередників, збирачів інформації й експертів, здатних стати "альтернативою галузевого міністерства" (104).

О. Б.

Наші
презентації